

Fra adgang til hovedpine: Hvor er det politiske ansvar?

MENNESKER MED ORDBLINDHED BEGRÆNSES I DERES ADGANG TIL VIDEN

FORORD

Det skaber en særlig uro, når noget, man troede var sikkert, pludselig ikke er det længere. Når man som ordblind endelig har fundet en vej ind i viden og uddannelse, og den vej så bliver lukket af tekniske begrænsninger og politiske beslutninger, man ikke selv har indflydelse på. I Danmark betragtes adgang til viden som en grundlæggende rettighed. For ordblinde er Det Kgl. Biblioteks Nota-service (herefter omtalt som Nota) den adgang. Og det er ikke særbehandling. Det er ligestilling.

For de bøger, som vi som ordblinde tidligere har haft adgang til, fjernes eller begrænses. Det er ikke kun et spørgsmål om Nota, det er et spørgsmål om udelukkelse fra viden og samfundet. En udelukkelse, som potentielt kan give udfordringer for de mere end 400.000 danskere med ordblindhed.

I Ordblindeforeningen Danmark har vi det seneste år modtaget henvendelser fra ordblinde, der føler sig svigtet. Frustrerede unge og voksne, der ikke kan få adgang til studiebooks. Ordblinde, der bliver bekymret for muligheden for at skifte spor, fordi de ikke har redskaberne til at lære nyt. Og vi forstår frustrationerne og bekymringerne - for hvad bliver det næste skridt?

Nota har i årevis været en livline for ordblinde. Et sted, hvor vi kunne hente viden uden barrierer. Men med de nye restriktioner er denne livline blevet tyndere. Det er ikke blot en teknisk ændring. Det er et værdimæssigt signal. Et signal om, at adgang til viden ikke længere er en selvfølge for alle - ikke for os, som er ordblinde.

I forbindelse med indskrænkelsen af adgangen til Nota stiller Ordblindeforeningen Danmark sig undrende over for, hvorfor kulturministeren ikke selv har villet have en dialog med foreningen. Vi anerkender, at forslaget om afskaffelsen af moms på bøger er en fornuftig og vigtig beslutning, som vil styrke adgangen til litteratur for mange. Men samtidig står vi i en situation, hvor adgang til viden for ordblinde bliver begrænset på andre måder. For hvad gør man, når ens bog ikke længere er tilgængelig? Det skaber et paradoks: Man giver med den ene hånd, men stiller nye barrierer op for en gruppe, der i forvejen har meget at kæmpe med, med den anden.

Dette notat udgiver vi med et opråb til alle i et håb om at sætte fokus på de udfordringer, ordblinde står overfor, når adgangen til viden begrænses og besværliggøres. Når adgangen til Nota ændres fra den ene dag til den anden, vækker det uro og utryghed blandt personer med ordblindhed i hele Danmark.

For andre kan det måske virke som en teknisk detalje, at der indføres en begrænsning og en adgang - herregud, hvad så? Men for personer med ordblindhed er tiltrædelsen af disse tiltag med til at besværliggøre en allerede udfordrende proces med at læse og navigere i den skrevne tekst. Nota er en nødvendighed, det er ikke en bagatel.

Ordblinde har ret til lige læring, lige deltagelse og lige muligheder. Når man begrænser og besværliggør døren til viden, lukker man også døren til udvikling og selvstændighed. Derfor håber vi, at dette notat vil vække både refleksion og handling hos beslutningstagerne.

Gry Kaalund Nicolaisen

Forperson i Ordblindeforeningen Danmark

INDLEDNING

I et demokratisk samfund bygger borgernes deltagelse på lige adgang til viden. For mennesker med ordblindhed er Nota et uundværligt lydbibliotek, der muliggør deltagelse i uddannelse, arbejde og fællesskab. Når denne adgang begrænses, svækkes et centralt princip i vores demokrati: lige muligheder. Med indførelsen af restriktioner i september 2024 og februar 2025 er adgangen til Notas materialer markant forringet for mange ordblinde.

Hvor man før havde fleksibel adgang på tværs af enheder, mødes brugerne af Nota nu af kryptering, begrænsninger på deres lån og tekniske barrierer. Men for mange er det mere end en teknisk udfordring. Det er et helt nyt vilkår, som gør læse- og skriveprocessen endnu mere vanskelig. De nye vilkår betyder nemlig, at studerende med SPS-bevilling (specialpædagogisk støtte) fortsat har fuld adgang, mens andre - herunder borgere med ordblindhed i beskæftigelse, efteruddannelse og på ikke-SU-godkendte uddannelser - er begrænset til 30 dages lån og derefter seks måneders karantæne. Denne forskelsbehandling skaber en uholdbar situation, hvor nogle ordblinde får adgang, mens andre decideret udelukkes. Problemet forstærkes yderligere af, at de ordblinde ikke kan kompensere ved selv at købe bøgerne i et tilgængeligt format. Flere e-bøger, der sælges på det kommercielle marked, kan være beskyttet af DRM (Digital Rights Management), hvilket gør det umuligt at bruge oplæsningsværktøjer. Dermed kan en ordblind, som ønsker at betale for sin bog, stadig ikke få adgang til den.

Problemet er dobbelt. Krypteringen fra 2024 skaber nye tekniske barrierer, og de korte låneperioder efterfulgt af karantæne gør det umuligt at planlægge et længere uddannelses- eller efteruddannelsesforløb. Mange ordblinde stiller derfor det samme spørgsmål: Kan jeg overhovedet gennemføre min uddannelse under de nye restriktioner? For voksne i beskæftigelse eller på vej ind på arbejdsmarkedet rejser spørgsmålet sig tilsvarende: Hvordan kan jeg opkvalificere mig eller vedligeholde min faglige viden, hvis jeg kun har adgang til mine bøger i 30 dage ad gangen, og derefter mødes af seks måneders karantæne? Disse tanker forstærkes kun, når det slet ikke er muligt at erhverve bogen i et format, som gør den tilgængelig for ordblinde.

Ordblinde udgør i forvejen en gruppe med udfordringer i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Yderligere begrænsninger forstærker marginaliseringen og reducerer mulighederne for inklusion.

Ordblindeforeningen anerkender, at det er en nødvendighed at stoppe ulovlig deling af bøger. De tiltag, som iværksættes for at forhindre ulovlig deling, går dog, efter vores vurdering og i skrivende stund, ud over de borgere med ordblindhed, som ikke længere kan tilegne sig den viden, de ellers før havde mulighed for, og er afhængige af. Dette ses blandt andet ved, at flere forlag nu sætter en DRM-begrænsning på deres e-bøger, hvilket betyder, at bøgerne ikke længere kan læses højt med de ordblindes hjælpemidler. I praksis får det den effekt, at de bøger, som tidligere har været tilgængelige, nu begrænses, enten ved at de ikke findes som e-bøger, eller nu er låst.

Det er svært at få øje på den politiske logik, når regeringen taler om livslang læring og øget arbejdsudbud, mens kulturministeren indfører begrænsninger, der rammer unge og voksne med ordblindhed. Dem, der netop forsøger at tage en uddannelse, skifte branche eller efteruddanne sig, mister vigtige kompenserende ydelser. I praksis sparer man på kulturbudgettet, men risikerer større udgifter i beskæftigelsessystemet.

Dette notat er derfor både en status og en kommentar til den sag, der har begrænset ordblindes adgang til viden. Den bygger blandt andet på en undersøgelse, foreningen gennemførte i foråret 2025, hvor både ordblinde og ikke-ordblinde deltog. Resultaterne fra Ordblindeforeningens egen spørgeskemaundersøgelse viser tydeligt, at Notas restriktioner ekskluderer ordblinde fra vores fælles vidensbank. Det er ikke acceptabelt.

HVAD ER PROBLEMET?

Nota er et uundværligt bibliotek for personer med ordblindhed og andre læsevanskeligheder. Her produceres og udlånes lydbøger, e-bøger og andre tilgængelige materialer, der kompenserer for læsevanskeligheder, og sikrer adgang til viden, for en stor gruppe danskere.

Nota i tal:

- I september 2025 havde Nota 284.333 medlemmer, heraf 230.596 med ordblindhed, svarende til 81,1 %.
- I aldersgruppen 10-29 år er ca. 166.684 medlemmer ordblinde.
- Årligt bliver cirka 20.000 danskere testet og konstateret ordblinde, og antallet formodes stigende i takt med mere systematisk testning.

Med over 230.000 ordblinde Nota-medlemmer påpeges det, at de nye begrænsninger ikke rammer en lille gruppe, men en stor del af befolkningen.

Som nævnt i indledningen fremsatte Nota nye begrænsninger for deres brugere i 2024 og 2025. Nedenfor ses de konkrete ændringer, der har sat denne udvikling i gang.

- **Den 2. september 2024:** Kryptering og tekniske begrænsninger på studieböger indføres, der omfatter en lås og en enhedsbegrænsning på de böger, som Nota har kategoriseret som studieböger.
- **Den 24. februar 2025:** Lån af låste studieböger begrænses til 30 dage for personer uden en SPS-bevilling, og kan først genlånes efter seks måneder.
- **Den 28. marts 2025:** Midlertidig undtagelse gives frem til den 31. december 2025, men kun til studerende på videregående uddannelser.

De nye begrænsninger i Nota er ikke tilfældige - de er resultatet af politiske prioriteringer. Tiltagene, der trådte i kraft i 2024 og 2025, rammer ikke kun studerende, der ikke går på en videregående uddannelse eller som er uden en SPS-bevilling, men alle, der har brug for adgang til viden for at lære, arbejde og udvikle sig. Begrænsningen risikerer på sigt at ramme op mod 230.000 ordblinde danskere, der i dag benytter Nota - om ikke nu, så senere i deres liv.

Konsekvensen er tydelig: En stor gruppe ordblinde mister adgang til nødvendige studieböger og faglitteratur.

Fejlkategorisering og tekniske barrierer

Det er kommet frem, at den første fremsatte måde at kategorisere materiale, som skal begrænses, var at bruge begrebet "studiemateriale". Begrænsningerne fra Nota indbefatter ikke kun faglitteratur, men også fejlagtigt andre værker som kgeböger, skønlitteratur og andet. Den hurtige og maskinelle implementering har resulteret i, at Notas materiale ikke er blevet inddelt korrekt. Når en SPS-bruger låner en skønlitterær bog, klassificeres den automatisk som studiemateriale og begrænses for andre. Dermed rammer restriktionerne bredere end forventet og spærrer også for materialer, der burde være frit tilgængelige for alle ordblinde.

Yderligere er Ordblindeforeningen blevet gjort opmærksom på, at materiale, som tidligere har været tilgængeligt for alle gennem Nota, ikke nødvendigvis kan tilkøbes på det kommercielle marked. I praksis betyder det, at der nu findes e-böger, som ordblinde ikke kan læse på grund af DRM-beskyttelse, og i nogle tilfælde slet ikke kan købes i e-bogsformat. Dermed opleves en udvikling, som udelukker borgere med ordblindhed fra en del af vores fælles viden. Når adgangen til böger forsvinder, ændres eller begrænses, mister ordblinde muligheden for at læse - og dermed også den viden, der er nødvendig for at kunne deltage aktivt i samfundet.

Dialogen med forlag og distributører har vist, at DRM-beskyttelse pålægges flere e-böger uden en klar grænse for hvilke. For ordblinde indebærer det to problemer:

- De risikerer at købe böger, som deres hjælpemidler ikke kan læse op.
- De kan stå helt uden adgang, fordi bogen ikke længere udbydes i et anvendeligt format.

Se bilag 2 for konkrete eksempler på böger, der er ramt af disse begrænsninger.

HVORFOR ER DET ET PROBLEM?

Ordblindhed er en varig funktionsnedsættelse – et handicap. Adgang til tilgængeligt materiale er ikke et privilegium, men en nødvendig kompensation. Når det kræves, at ordblinde selv skal opsøge og finansiere specialudgaver (som måske slet ikke findes i tilgængeligt format), er der ikke tale om ligebehandling. Når der argumenteres for, at studerende på ikke-SU-godkendte uddannelser selv må betale for deres studiebooks – med henvisning til, at andre jo også selv betaler – overser man det helt centrale: Ordblindhed er et handicap. Personer uden læsevanskeligheder har fri adgang til almindelige bøger. Mennesker med ordblindhed kan ikke nødvendigvis læse en fysisk bog, og derfor har brug for en kompenserende version, i dag typisk leveret af Nota.

Flere fagbøger i digitalt tilgængeligt format, som de ordblinde er afhængige af på grund af deres læseudfordringer, kan slet ikke købes på det kommercielle marked. De findes udelukkende hos Nota. Når materialerne ikke længere er tilgængelige i den form, de ordblinde er afhængige af, mister ordblinde reelt enhver adgang, også til de bøger, der er nødvendige for at opretholde et job, gennemføre efteruddannelse eller udvikle sig fagligt.

Kulturministeren har sammenlignet 30-dages lån hos Nota med folkebibliotekerne. En sammenligning uden hold, da denne ignorerer, at Nota er en kompensatorisk ordning for mennesker med handicap og ikke et almindeligt bibliotek. Som en deltager fra Ordblindeforeningens spørgeskemaundersøgelse udtrykte det:

» Synes det er forkert, at vores handicap ikke bliver respekteret, man tager jo heller ikke rullestolen fra en, der ikke kan gå «

Denne sammenligning indfanger den stærke frustration over at blive mødt af strukturelle begrænsninger. Ordblindhed er et usynligt handicap, og når adgangen indskrænkes, opleves det som en grundlæggende uretfærdighed. På folkebiblioteker kan man forny lån igen og igen, så længe bogen er ledig. Hos Nota er ordblinde uden SPS-bevilling afskåret det meste af året. Det er ikke lighed. Det er forskelsbehandling.

» ..dysleksi er en stor udfordring i mit liv. Et handicap jeg er udfordret af hver dag. Jeg kan læse, men det kræver mange kræfter og tager lang tid. Så det føles bare så urimeligt, at muligheden for at få læst fagbøger op bliver taget fra mig. Det føles som om, at jeg er en andenrangsborger, at mit bidrag til samfundet ikke er vigtigt. For det, at Nota lukker for en del bøger gør, at der er viden, jeg ikke har overskud til at erhverve mig «

Deltager i foreningens spørgeskemaundersøgelse

KONSEKVENSERNE

Konsekvenserne af de nye restriktioner er markante. En voksende gruppe ordblinde mister reel adgang til nødvendige bøger og faglitteratur. Det betyder, at voksne i beskæftigelse, efteruddannelse, ledige og personer uden SPS-bevilling afskæres fra den viden, de har brug for i både uddannelse, arbejdsliv og privaten.

I marts-april 2025 gennemførte Ordblindeforeningen en spørgeskemaundersøgelse med fokus på de nye begrænsninger. Spørgeskemaet blev besvaret 1340 gange af mennesker med ordblindhed, pårørende og andre interesserede.

Resultaterne af undersøgelsen er tydelige:

- 99 % finder begrænsningerne uacceptable.
- 53 % af de adspurgte med et Nota-medlemskab oplever, at det direkte hindrer dem i at passe studie eller arbejde.
- 47 % af de adspurgte med et Nota-medlemskab bruger Nota i alle livets sammenhænge, herunder som en del af uddannelse, arbejde og fritid.
- 47 % af de adspurgte med et Nota-medlemskab frygter at miste sit arbejde eller måtte forlade sit studie som konsekvens af begrænsningen.

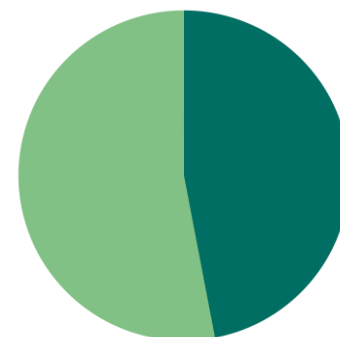
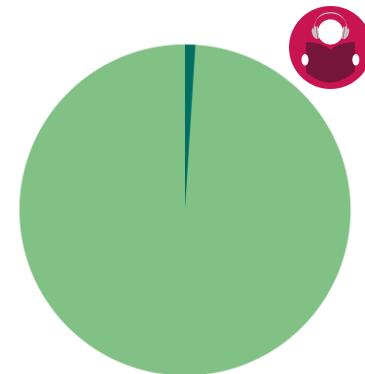
Når så stor en andel af brugerne vurderer begrænsningerne som uacceptable, er det et klart signal om, at der er tale om mere end individuelle frustrationer. Det peger på en svækkelse af princippet om lige adgang til samfundets fælles viden.

Regeringen taler om opkvalificering og arbejdsudbud, men samtidig skæres der i netop de redskaber, som giver adgang til dette, herunder Nota. Det skaber et paradoks: Man ønsker, at ordblinde skal uddanne sig, men fjerner adgangen til de bøger, værktøjer og den viden, der gør det muligt.

»En investering i adgang til viden og uddannelse er en investering i fremtiden. Altid«

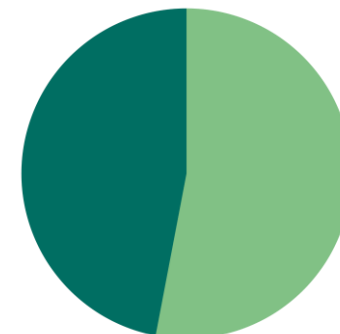
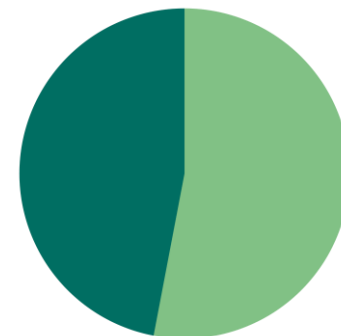
Deltager i foreningens spørgeskemaundersøgelse

99 %
finder begrænsningerne
uacceptable

53 %
oplever, at det hindrer dem i at
passe studie eller arbejder

47 %
bruger Nota i alle livets
sammenhænge

47 %
frygter at miste sit arbejde eller
måtte forlade sit studie

POLITISK LOGIK

Det er svært at forstå den politiske logik. Regeringen har tydeligt formuleret ambitioner om livslang læring og øget arbejdsudbud. Samtidig vælger Kulturministeriet at indføre begrænsninger, der direkte rammer unge og voksne med ordblindhed, som netop forsøger at tage en ny uddannelse, skifte branche, komme i gang med efteruddannelse eller bare ønsker at fastholde deres job. Selv dem, der, af ren og skær interesse, søger at styrke deres viden i forbindelse med arbejde eller fritid, bliver ramt. Med andre ord sparer man på kompenserende biblioteksydelser i kulturbudgettet, men man udløser i stedet en potentielt større udgift i beskæftigelsessystemet.

I stedet for at betragte Nota som en kulturel luksusordning, bør man anerkende det som en uddannelses- og beskæftigelsesunderstøttende funktion. Nota er ikke kun et lydbibliotek, som skal sikre adgang til viden, det er også et værktøj til at sikre uddannelse- og arbejdsmarkedstilknytning for borgere med ordblindhed.

Det bør derfor overvejes, om ansvaret for Nota bør flyttes fra Kulturministeriet til Beskæftigelsesministeriet eller Uddannelses- og Forskningsministeriet, hvor det økonomiske rationale og den samfundsmæssige værdi ses langt tydeligere. For de ordblinde handler det ikke kun om bøger og ophavsret, det handler om adgang til arbejde, selvforsørgelse og efteruddannelse.

Indtil der er en løsning, savner vi dog et svar og en klar udmelding fra kulturministeren. Der bør fremlægges en tidslinje for, hvornår problemet forventes løst samt en oversigt over, hvad der sker indtil da. Herunder kan en midlertidig mellemstadieløsning overvejes, hvor borgere mod betaling kan opnå adgang til e-bøger, som de ellers ikke kan købe kommercielt eller har adgang til, grundet de nye begrænsninger. Samtidig må regeringen give en tydelig forventningsafstemning: Hvad er den endelige løsning? For lige nu står ordblinde tilbage uden adgang til bøger og uden at vide, hvad de kan forvente fremover.

» Som pædagog er det vigtigt, at jeg kan følge med i den nyeste forskning. Dette bliver begrænset enormt, hvis jeg skal bruge flere timer på at hakke mig igennem (læs: fysiske) fagtekster «

» Jeg er ph.d.-studerende og bruger studiebøger hele tiden. Denne begrænsning gør mit liv meget svært, og det er jeg ked af «

» Jeg overvejer helt at droppe det diplommodul i teknologiforståelse, som jeg er optaget på. Det er svært at gennemføre studiet uden adgang til relevante studiebøger hos Nota. At balancere studie, job og familieliv, uden hjælpemidlet Nota, er en næsten uoverskuelig opgave «

» Min datter, der er ordblind, er ramt af begrænsningerne og har dermed store udfordringer med at få læst det pensum, der hører til hendes søfartsuddannelse. I forvejen har hun fået at vide, at skolen ikke kan/vil give SPS-støtte «

» Som sendiagnosticeret blev jeg slidt op af først at få hjælp for sent, og har måtte forlade arbejdsmarkedet. Men jeg har en lang videregående uddannelse og elsker at lære, selvom hovedet ikke vil, som jeg vil længere. Derfor er Notas fagbøger vigtige for mig «

BEHOV FOR EN REDEGØRELSE FRA KULTURMINISTERIET

Ordblindeforeningen efterlyser en klar redegørelse, så ordblinde borgere kan få vished om deres fremtidige adgang til bøger. Adgangen er afgørende, når de skal planlægge deltids- eller efteruddannelse, fastholde tilknytningen til arbejdsmarkedet eller blot sikre sig den nødvendige viden i hverdagen. Ordblinde har krav på klarhed om rammerne for deres muligheder.

En redegørelse fra Kulturministeriet er nødvendig, fordi ordblinde i dag står uden den forudsigelighed, der skal til for at kunne planlægge deres fremtid. Uden klarhed om de kommende adgangsforhold er det umuligt at tilrettelægge uddannelse, efteruddannelse eller opkvalificering. Usikkerheden rammer også de ordblinde som i dag er på arbejdsmarkedet. Den manglende adgang til bøger i tilgængelige formater kan direkte true muligheden for at fastholde et job eller komme i beskæftigelse. Til slut handler det også om rettigheder. Ordblinde har, på lige fod med alle andre, ret til adgang til viden og uddannelse – og derfor må ministeriet give et klart og entydigt svar.

Vi opfordrer til, at denne redegørelse indeholder, men ikke er begrænset til:

1. Hvordan ministeriet vil sikre ordblindes fremtidige adgang til Nota.
2. Hvordan ministeriet vil sikre, at Nota fortsat fungerer som et handicapkompenserende bibliotek.
3. Hvordan ministeriet vil sikre, at bøger ikke forsvinder fra de tilgængelige formater, ordblinde er afhængige af.
4. Hvordan ministeriet vil håndtere det paradoks, at ordblinde bliver tvunget til at betale for bøger, men afskæres fra at læse dem, fordi deres hjælpemidler blokeres af tekniske barrierer?
5. Hvordan ministeriet vil placere Nota i den overordnede politiske ramme.
6. Hvor det politiske ansvar for Nota fremover skal placeres.

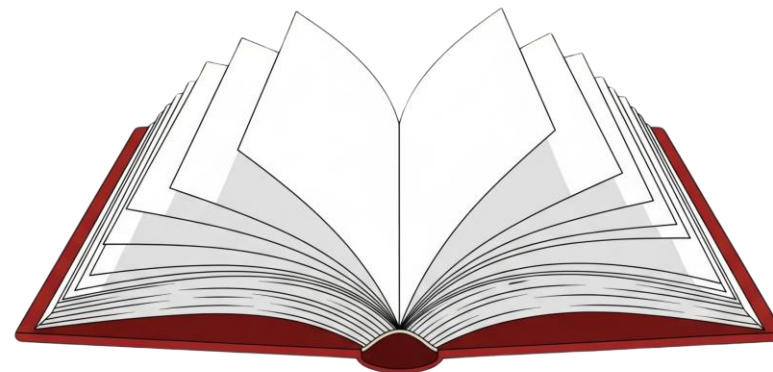

Samlet set efterlyser Ordblindeforeningen en klar redegørelse fra Kulturministeriet om, hvordan ordblindes adgang til viden sikres fremover. De nuværende begrænsninger fra februar 2025 bør ophæves. Hvis det ikke sker, må ministeriet fremlægge en præcis plan, der garanterer, at adgang til Nota fortsat kan ske uden at forringe ordblindes uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder.

Det er afgørende, at Nota forbliver et handicapkompenserende bibliotek. Ministeriet må derfor sikre, at bøger udbydes i formater, som ordblinde reelt kan anvende. Hvis det ikke kan opnås på det kommercielle marked, må varig adgang via Nota sikres.

Foreningen foreslår desuden bindende tilgængelighedskrav ved offentlige indkøb og pensum, en tilgængelighedsgaranti ved køb (værdibevis, refusion eller konvertering inden for en fast frist) samt et system for tilsyn og klagemuligheder, så kravene håndhæves i praksis.

Endelig bør ministeriet placere Nota i en overordnet politisk ramme, hvor inklusion og arbejdsmarkedstilknytning prioriteres højere end kulturpolitiske hensyn. Vi anbefaler, at det politiske ansvar flyttes til enten Beskæftigelsesministeriet eller Uddannelses- og Forskningsministeriet, hvor fokus på uddannelse, opkvalificering og arbejdsmarked er tydeligere integreret.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNING OG APPEL TIL HANDLING

Begrænsningerne hos Nota udgør en alvorlig forringelse af ordblindes adgang til viden. Når kulturministeren indfører restriktioner, der ekskluderer en hel målgruppe, brydes der både med demokratiske principper og med Danmarks forpligtelser i henhold til FN's handicapkonvention. For mennesker uden læsevanskeligheder er adgang til bøger en selvfølge. For mennesker med ordblindhed er adgang til tilgængelige formater en nødvendig compensation. Når denne compensation svækkes, undermineres både uddannelsesmuligheder, arbejdsmarkedstilknytning og demokratisk deltagelse.

Flere ordblinde har allerede henvendt sig til Ordblindeforeningen med meldinger om, at de ikke længere kan få oplæst e-bøger med deres hjælpemidler – også selv, når de har købt materialet privat. Dialogen med forlag og distributører viser, at dette skyldes DRM-beskyttelse, som blokerer oplæsning. For den enkelte ordblinde betyder det en decideret risiko for at købe bøger, de ikke kan bruge, eller helt at miste adgangen til litteratur i digital form. Da der ikke findes en officiel oversigt over, hvilke bøger, der rammes, skabes yderligere utryghed. Derfor bør ministeriet stille krav om, at kommercielle udgaver udbydes i tilgængelige, værktøjskompatible formater uden pålagt DRM.

Konsekvensen er en markant forringelse af adgangen til viden for en gruppe, der i forvejen er afhængig af teknologiske hjælpemidler for at kunne deltage på lige fod i uddannelse, arbejde og kulturliv. Det er ikke blot et spørgsmål om kulturpolitik eller ophavsret. Det handler om retten til uddannelse, selvstændighed og lige deltagelse i samfundet.

Vi appellerer derfor til, at kulturministeren straks tager ansvar og giver klare svar:

- Hvad kan ordblinde forvente fremover – og hvorfor skal de leve med denne utryghed?
- Hvornår kan vi forvente en varig løsning, og hvordan ser den løsning ud?
- Hvilke midlertidige tiltag kan iværksættes, så ingen står uden bøger i mellemtiden?

Vi står klar til dialog og samarbejde, men vi forventer også handling, for ordblinde kan ikke vente på adgang til viden.

» Det er uacceptabelt med forskelsbehandling «

» Det er problematisk at begrænse adgangen. Det giver problemer for de ordblinde, som ikke har SPS og stiller dem markant ringere, da de jo ikke bare kan låne bogen på biblioteket pga. deres læsevanskeligheder «

Deltagere i foreningens spørgeskemaundersøgelse

TIDSLINJE FOR NOTAS NEDGRADERING – FRA FRIT HJÆLPEMIDDEL TIL ET STATSDIKTERET MEDIE

Fra Ordblindeforeningen bliver bekendt med, at ændringer vil finde sted, som vil få konsekvenser for ordblindes ret til fri læring og kulturinddragelse, til hvor vi står i dag.

Den 13. december 2023:

Ordblindeforeningen deltager i møde hos Kulturministeriet sammen med Danske Handicaporganisationer og Dansk Blindesamfund. Der informeres om kommende krypteringsløsninger, og det fremgår, at vi ikke har mulighed for at komme med indsigelse.

Den 9. juli 2024:

Ordblindeforeningen udarbejder et brev til kulturministeren vedrørende planlagt indførelse af kryptering hos Nota, der træder i kraft den 2. september 2024. Bilag om tekniske fejl og mangler udarbejdes i samarbejde med Aarhus Universitet.

Den 9. september 2024:

Svar modtages fra kulturministeren. Krypteringen fastholdes.

Efterår 2024:

Ordblindeforeningen kontakter forskellige aktører for at få dem til at lægge pres på kulturministeren – dog uden held.

Efterår 2024:

Kontakt med forlagsbranchen etableres. Begge parter ønsker at indgå i dialog med hinanden og et møde stables på benene.

Den 6. februar 2025:

Ordblindeforeningen retter henvendelse til Nota angående nye begrænsninger, der træder i kraft den 24. februar 2025.

Den 18. februar 2025:

Ordblindeforeningen udarbejder endnu et brev til kulturministeren vedrørende planlagt indførelse af udlånsbegrænsning hos Nota, der træder i kraft den 24. februar 2025.

Den 17. marts 2025:

Nota svarer på henvendelsen fra den 6. februar 2025. De noterer foreningens bekymring.

Den 31. marts 2025:

Svar modtages fra kulturministeren, hvor det oplyses, at en midlertidig overgangsordning, målrettet Nota-medlemmer, som er studerende på en videregående uddannelse, der ikke er omfattet af SPS-ordningen. Udlånsbegrænsningen fastholdes.

Forår 2025:

Foreningen kontakter forskellige politiske parter for at få dem til at lægge pres på kulturministeren.

Forår 2025:

Foreningen bliver kontaktet af en stor del frustrerede Nota-brugere, som har fået deres adgang begrænset. Foreningen udarbejder et spørgeskema for at blive klogere på brugeroplevelser.

Forår 2025:

Institut for Menneskerettigheder kontaktes og henvender sig til Kulturministeriet. Da sagen ikke bevæger sig politisk, trækker instituttet sig igen.

Den 1. april 2025:

Folketingets Uddannelses- og Forskningsudvalg afholder samråd om adgang til studiebooks på opfordring af SF, som finder de nye tiltag urimelige. Indkaldt til samrådet er kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M) og uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund (M). Inden mødet var Charlotte Broman Mølbæk (SF), handicapordfører, og Sofie Lippert (SF), uddannelsesordfører, i kontakt med Ordblindeforeningen, der assisterede med dokumentation.

Den 30. juni 2025:

Foreningen sender endnu et brev til Nota med anmodning om svar på, om de nye tiltag er i overensstemmelse med den nye lov om tilgængelighed, som trådte i kraft den 28. juni 2025. Desuden ønsker foreningen at blive oplyst, hvordan afgrænsningen af studiesamlingen er foregået.

Den 18. august 2025:

Foreningen modtager svar fra Nota, der redegør for grundlaget samt indførelsen af kryptering og adgangsbegrænsning. Her erkender de, at en hurtig implementering af afgrænsningen har medført, at Notas materialer ikke er blevet inddelt korrekt.

LITTERATUR

Dansk Forfatterforening. "Betalingsaftale med NOTA omsider på plads". Tilgået i august 2025.

<https://danskforfatterforening.dk/blog/betalingsaftale-med-nota-omsider-paa-plads/>

Egmont Rapporten 2018 (2018). "Let vejen til uddannelse for ordblinde børn og unge".

<https://www.kclthisted.dk/Media/638104241238061116/Egmont%20Rapporten%202018.pdf>

Folketinget. "Åbent samråd om adgang til oplæselige studieboøger for studerende med læsehandicap". Tilgået i august 2025.

<https://www.ft.dk/udvalg/udvalgene/UFU/kalender/78347/samraad.htm>

Institut for Menneskerettigheder. "Handicapkonventionen". Tilgået i august 2025.

<https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/menneskerettighedskonventioner/handicapkonventionen>

Mørk, Emilie Maarbjerg. "Danske forlag advarer mod Nota, der er blevet en akut trussel". Udgivet i Politiken d. 18. juni 2024.

<https://politiken.dk/kultur/art9939305/Danske-forlag-advarer-mod-Nota-der-er-blevet-en-akut-trussel>

Mørk, Emilie Maarbjerg. "Nye regler afskærer en hel gruppe studerende fra bøger til deres uddannelse". Udgivet i Politiken d. 20. februar 2025.

<https://politiken.dk/kultur/art10270759/Nye-regler-afsk%C3%A6rer-en-hel-gruppe-studerende-fra-b%C3%B8ger-til-deres-uddannelse>

Mørk, Emilie Maarbjerg. "Nyt våben skal hindre piratkopiering for knap en kvart milliard". Udgivet i Politiken d. 21. august 2024.

<https://politiken.dk/kultur/art10030837/Nyt-v%C3%A5ben-skal-hindre-piratkopiering-for-knap-en-kvart-milliard>

Nota. "Nota i tal". Tilgået i september 2025.

<https://nota.dk/om/nota-i-tal>

Nota. "Ny rapport: Ordblinde børn og unge klarer sig unødvendigt dårligere end andre". Tilgået i august 2025.

<https://nota.dk/aktuelt/ny-rapport-ordblinde-boern-unge>

Nota. "Overgangsordning". Tilgået i august 2025.

<https://nota.dk/aktuelt/overgangsordning>

Nota. "Vigtig info om adgang til låste studieboøger". Tilgået i august 2025.

<https://nota.dk/aktuelt/vigtig-info-om-adgang-til-laaste-studieboeger>

Nota. "Vigtig info om adgang til studieboøger". Tilgået i august 2025.

<https://nota.dk/aktuelt/vigtig-info-om-adgang-til-studieboeger>

Rettighedsalliancen (2024). "Studerendes anskaffelse af studieboøger".

https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2024/03/Studerendes-anskaffelse-af-studieboeger-2024_epinion_rettighedsalliancen_offentlig-version.pdf

Sikkerhedsstyrelsen. "Produkter og tjenester skal være tilgængelige for flest mulige". Tilgået i august 2025.

<https://www.sik.dk/nyheder/produkter-og-tjenester-skal-vaere-tilgaengelige-flest-mulige>

Social- og Boligministeriet. "FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap". Tilgået i august 2025.

<https://www.sm.dk/arbejdsmraader/handicap/handicappolitik/fn%E2%80%99s-konvention-om-rettigheder-for-personer-med-handicap>

Tekst & Node. "Aftale med Nota er på plads". Tilgået i august 2025.

<https://www.tekstognode.dk/aftale-med-nota-er-paa-plads/>

BILAG

Bilag 1

Data fra Ordblindeforeningen Danmarks spørgeskemaundersøgelser, forår 2025.

https://forms.office.com/Pages/AnalysisPage.aspx?AnalyzerToken=zCcT0x1duuQ33C3nmKfjRj2QgEcLITIP&id=8K9veTdQM0inHQ9B3o2zq2lvsifJxGxKmKHnc_e0mo1UQlo2TThZS1ZZWTRFMjFWWDdWMOJRTIk3VC4u

Bilag 2

Eksempler på bøger som ordblinde har mistet adgang til.

Listen er langt fra udtømmende. Den giver blot et indblik i nogle af de fagbøger, som ordblinde nu er afskåret fra at læse med deres hjælpemidler. Listen dækker både over bøger, som tidligere var i et tilgængeligt format hos Nota, og som ikke ellers kan købes eller tilegnes i et format, hvor ordblinde kan læse bøgerne med deres hjælpemidler. Bøger som de ellers tidligere har haft mulighed for at læse, som e-bøger gennem Nota.

1. Lærebog om indkomstskat
https://www.saxo.com/dk/laerebog-om-indkomstskat_ebog_9788771988291
2. Neuropsykologisk udviklingsleg
https://www.saxo.com/dk/neuropsykologisk-udviklingsleg_tea-thyrre-soerensen_epub_9788772340807
3. Pædagogisk psykologi
https://www.saxo.com/dk/paedagogisk-psykologi_niels-egeland-jan-toennesvang-lene-tanggaard-pedersen-soeren-pjengaard-volker-bunzendahl_epub_9788771603057
4. Medicin
https://www.saxo.com/dk/medicin_ebog_9783111616513
5. Fysiologi – en grundbog
https://www.saxo.com/dk/fysiologi_olav-sandoeystein-v-sjaastadegil-haug_indbundet_9788762804012

Bilag 3

Svar fra kulturministeren den 31. marts 2025. Ret henvendelse til Ordblindeforeningen Danmark for indsigt i dette bilag.

Bilag 4

Svar fra Det Kgl. Bibliotek den 18. august 2025. Ret henvendelse til Ordblindeforeningen Danmark for indsigt i dette bilag.

Ordblindeforeningen.dk

Ordblindeforeningen Danmark